

Otázka: Geografie zemědělství

Předmět: Zeměpis

Přidal(a): han

Geografie zemědělství, vazby na přírodní předpoklady, rostlinná a živočišná výroba, typy hospodaření, světová produkce a spotřeba potravin, podvýživa, hlad

Zemědělství je odvětví materiální výroby, které zajišťuje potraviny pro obyvatelstvo, suroviny pro potravinářský a lehký průmysl tím, že pěstuje kulturní rostliny a chová hospodářská zvířata.

- základní složka socioekonomické sféry
- zdroj většiny potravin a materiálů, které potřebujeme na výrobu oděvů a mnoha průmyslových výrobků
- hlavní hospodářské odvětví
 - od neolitické revoluce: přechod od společnosti lovců a sběračů k společnosti usedlé; poté co skončila poslední doba ledová; 1. zemědělství: Blízký východ, Asie
- je to obdělávání půdy s cílem pěstovat rostliny a chovat zvířata

Studiem zemědělství se zabývá **geografie zemědělství** = vědní obor socioekonomické geografie, který studuje zákonitosti a zvláštnosti rozmístění a diferenciaci zemědělské výroby

Faktory ovlivňující zemědělství:

Přírodní:

- Podnebí: teplota vzduchu, množství srážek – jejich absolutní hodnota i rozmístění během roku
 - to závisí na nadmořské výšce, zeměpisné šířce a míře kontinentality
 - každá rostlina má své vodní minimum, optimum, maximum
- Georeliéf: vliv nadmořské výšky
 - 90 % hodnoty zemědělských oblastí – do 300 m.n.m.
- Půda: hlavní výrobní prostředí pro zemědělství
 - zemědělská půda – 36 % povrchu souše (bez lesů)
 - 10 % souše – orné půdy (1–leté rostliny)
 - 1 % trvalé kultury (sady, vinice)
 - 25 % trvalé travnaté porosty – louka, pastvina
 - kvalita půdy závisí na druhu (např. písčité, hlinité částice), na typu (např. černozemě, hnědozemě) a na způsobu obdělávání

Socioekonomické:

- Doprava: problém – potraviny rychle podléhají zkáze, konzervování, sušení, nejzdravější je čerstvá, přelom – letecká doprava, chladiřská zařízení
- Pracovní síla: v USA užívá 1 zemědělec 400 lidí, v Bangladéši jen 2 lidi; vyspělé technologie vedou k poklesu pracovní síly, někde je hodně pracovní síly a málo práce, jinde naopak (Austrálie, Kanada), dostupnost, cena
- Vláda dotace, finanční podpora, obchod, technické prostředky

Rostlinná a živočišná výroba

Chov hospodářských zvířat

- nejvíce se chovají skot, prasata, ovce a drůbež

EXTENZIVNÍ: kočovný – polopouště, stepní oblasti, kolem sev. pol. kruhu

INTENZIVNÍ: alpský, stájový, moderní typ – patrové kravíny

Pěstování plodin

- využívají se jako potraviny, krmiva, technické plodiny nebo pochutiny
- objemově představují nejvýznamnější složku potravin
- dominantní postavení: obiloviny (pšenice, kukuřice, rýže)

Rostlinná výroba

Obilniny

kryjí více než polovinu energetické spotřeby populace světa

potravina, mouka, kroupy, vločky, jáhly, k výrobě sladu a škrobu

v mírném pásu: pšenice, ječmen, žito, oves, kukuřice

v subtropickém a tropickém pásu: rýže

TOP 3:

- pšenice – mírný pás, i v subtropech (zavlažování), na černozemích, velmi náročná na půdu a klima; Čína, Indie, USA
- kukuřice – Kukuřičný pás USA (Corn Belt): mezi Velkými jezery, soutokem Mississippi a Missouri; Čína, Brazílie
- rýže – hlavní zemědělská plodina ve většině asijských zemí a také hlavní potravinová plodina; výskyt: monzunová Asie, Čína, Indie, Bangládeš, Indonésie, Vietnam

Hlíznaté plodiny

škrob, krmivo, potravina

brambory: Rusko, Čína, Polsko

v tropech tzv. sladké brambory: batáty, maniok, jamy, taro

Luštěniny

důležitý zdroj bílkovin, mírný pás, tropy a subtropy

sója výživná náhrada masa, USA, Brazílie, Argentina, (produkce sóji se za posledních 50 let zvýšila až 10x)

Olejniny

světové spotřeby tuků, (tuky živočišné)

řepka olejná, mák, sója, slunečnice, podzemnice olejná, len, olivovník, palma olejná, palma kokosová

Slunečnice: pochází ze Severní Ameriky; v Rusku, na Ukrajině a v jižní Evropě

Řepka olejka: Čína, Indie, Kanada

Podzemnice olejná: pochází z Brazílie, burské oříšky (buráky); tropy a subtropy; Indie, Čína, USA

Olivovník- subtropy, evropské Středomoří

Plodiny sloužící k produkci cukru

Cukrová třtina: teplomilná, tropy, subtropy, Indie, Kuba, Brazílie; vypěstuje se jí na světě nejvíc až 1, 25 miliard tun za rok

Cukrová řepa: mírný podnebný pás, Evropa (Ukrajina, Francie), USA, Čína

Zelenina

1 z nejrozšířenějších a nejintenzivnějších odvětví zemědělské výroby

často v příměstských oblastech ve sklenících, je to důležitá složka potravy, vitamíny, stopové prvky

nejdůležitější: rajčata – teplejší oblasti mírného pásu a subtropy – USA, Čína

Ovoce

nemají velkou výživnou hodnotu, ale obsahují důležité vitamíny a minerální látky

nerozšířenější druhy jsou ty, co snášejí dobře přepravu

banány (trhají se nezralé, zrají u nás ve speciálních místnostech), Latinská Amerika, tropy,

Ekvádor citrusy (subtropy), jablka (mírný pás), vinná réva (subtropy a teplejší oblasti mírného pásu, Středozeří, slouží k výrobě vína: Itálie, Francie, USA, Španělsko, Írán, Čína)

Nepotravinářské plodiny

- textilní rostliny:
 - bavlna: Čína, USA, Uzbekistán, Vietnam
 - len: mírný pás, ČR, Polsko, Německo
 - konopí: z rostliny agáve
- Kaučuk: vytéká z kůry stromů, když se nařízne kaučukovník brazilský, J Amerika, JV Asie
- Tabák: subtropy, mírný pás; Maďarsko, Slovensko, Čína, Indie, USA, Kuba; tabák virginský Turecko, Bulharsko

Pochutiny

nepatrná výživná hodnota, výrazná vůně a chuť

- Čaj: v monzunové Asii, Keňa, Srí Lanka, Čína, Tibet, Indie, Ceylon; největší spotřeba na obyvatele: 1. Velká Británie, 2. Turecko
- Kávovník – pochází z Eritrey a Etiopie (Afrika), J a Stř. Amerika, Brazílie, Kolumbie; obsahuje kofein, největší spotřeba: severní Evropa
- Kakaovník: Pobřeží Slonoviny, Ghana, Brazílie
- Koření: hřebíček, vanilka, paprika; Zanzibar, Indonésie

Živočišná výroba

Chov hovězího dobytka (skotu)

maso, mléko, kůže, rohovina

nejvíce Brazílie, pak Indie (196 mil. kusů, bez konzumace, pro hinduisty je kráva posvátné zvíře), Čína, USA; v Africe má skot význam jako majetek

Chov prasat

maso, sádlo, kůže

typické pro příměstské zemědělství

Čína (400 mil.), USA (60 mil.), Brazílie (30 mil.), Rusko (28 mil.)

Nejmíň v muslimských zemích, Blízký Východ, severní Afrika

Chov ovcí

vlna, maso, mléko; Austrálie (133 mil.), Čína (111 mil.), Nový Zéland (50 mil.)

Chov koz

maso, mléko; koza nežere trávu, ale jen byliny → je zdravá ona i její maso a mléko

Chov drůbeže

zejména v příměstském zemědělství, klecový chov; slepice, krůty, husy, kachny; Čína, JV Asie, Evropa

Rybolov, akvakultura

mořský i sladkovodní

lov: kytovci – velryba jižní a grónská (zakázané!), žraloci, tuňáci, sledi, sardinky, makrely, tresky, mořští bezobratlí (krabi, krevety, mlži)

největší světová loviště se nacházejí v polárních oblastech oceánů

Čína, Peru, Island, Norsko, Irsko, Kanada, Grónsko

Typy zemědělského hospodaření

Rolnické

- dominuje rostlinná produkce
- často se pěstují monokulturní plodiny (pšenice, rýže, kukuřice, sója, bavlna)

- pokud je chován dobytek, pak k tahu
- závlahové rolnictví monzunových oblastí, J Čína, JV Asie, až 2-3 sklizně ročně, pěstování zeleniny, rýže, chov ryb

Podvýživa

= stav, kdy organismus nedostává dostatečný přísun potravin

Dochází k:

- oslabování tělesné stavby
- větší náchylnost k onemocnění
- v extrémním případě → smrt

Rozšíření podvýživy je často spojeno s:

- přírodní katastrofy
- sucho
- hladomor
- neúroda

Chudé země světa: Súdán, Somálsko, Bangladéš, Haiti

Hlad

Hlad je pocit (nepodmíněná reakce organismu), vyvolaná nedostatkem potravy.

Zdravý člověk vydrží 30 dní bez jídla (ale při dostatku tekutin).

Každý den přibližně 25 000 lidí zemře na hlad.

- *852 milionů lidí trpí nedostatkem jídla – to je více než celá populace Spojených států, Kanady a Evropské unie dohromady;*
- *Hlad a podvýživa jsou největším zdravotním rizikem, na jejich následky umírá více lidí než na AIDS, malárii a tuberkulózu dohromady;*
- *Každých pět vteřin zemře hlady jedno dítě.*